

İSRAİL GÜVENLİK POLİTİKASINI ŞEKİLLENDİREN ANLAYIŞA DAİR TEMEL BİR TANIMLAYICI: TEVRAT'A GÖRE DÜŞMAN KAVRAMI

*Zafer BALPINAR**

ÖZET

Bu çalışma Tevrat'ı Yahudi düşünce, kavrama ve kavram oluşturma mekanizmasının merkezinde kabul ederek, Yahudiler için düşmanın kim ve neden düşman olduğunu tanımlamayı amaçlamaktadır. Bu yapılırken kullanılan yöntem, Tevrat'ın tahlili üzerinden başta güvenlik olmak üzere yaşamsal politikalar oluşturulurken temel alınan düşmanın konumunu belirlemeyi esas almaktadır. Buradan da düşmanla ilgili dini açıdan oluşturulan kriterlerin siyasi politikalara güçlü zemin teşkil edebilme potansiyeli ortaya konmaya çalışılmaktadır. Böylece İsrail'in güvenlik denkleminde ilişkin olarak yapılacak projeksiyonlarda ve analizlerde kullanılmak üzere tanımlayıcı bir referans noktası oluşturulması hedeflenmektedir. Analiz çerçevesi, uluslar arası ilişkiler literatürü bağlamında tanımlı düşman kavramı üzerine oturtulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Tevrat, düşman, tehdit, güvenlik, ötekileştirme.*

ABSTRACT

A Basic Determinant For the Understanding That Embodies Israel's Security Policy: The Concept of the Enemy According To Tanakh

This study accepts that Tanakh is in the center of Jewish thought, comprehension and concept formation mechanism and aims at describing who is the

* Dr. Marmara Üniversitesi-Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü.

enemy of Jews and why. By doing so, the method used is based on determining, through analysing Tanakh, the position of enemy which is taken into consideration during making vital decision, primarily security-related ones. At next step, it is tried to reveal the criteria, which were religiously created about enemy, could have a strong potential for forming political decision making, specifically security-related ones. Thus, a descriptive reference point to be used in any projection and analysis regarding Israel's security equation is targeted. The analysis frame has been placed onto the concept of enemy which is defined in context of international relations literature.

Key Words: *Tanakh, enemy, threat, security, othering.*

Giriş

Bu çalışmada yaşam modeli güvenlikle tanımlı, dini esasları temel çıkış noktası olarak kabul eden İsrail'in varoluş politikasında düşman kavramının anlamlandırılması, Tevrat esas alınarak yapılmaktadır.¹ Böylece güvenlik politikasında askeri bir terim olan “düşman” olgusunun dinsel iz düşümünün ortaya konulması amaçlanmaktadır. Buradan da düşman kavramının modern askeri stratejiler ve taktikler giydirilmeden önceki iskeletine ulaşılması hedeflenmektedir. Tevrat'a ilişkin aktarımdan önce yer verilen kavramsal çerçeve hem tanımlayıcı olma hem de kaynak okumasının hangi esaslar baz alınarak yapıldığını gösterme işlevine sahiptir.

Tevrat'ın ortaya koyduğu Yahudi değerlerinin hangi esaslar üzerine oturduğu, aktarımın genel çerçevesini çizmek bakımından önemlidir. İsrail Devleti'nin bir Yahudi devleti olarak ilan edilmesi, yaşamsal ilkelerinin de bu çerçeveye tanımlanmasını kaçınılmaz kılmıştır. Yahudilerin kendilerini tanımladığı kaynak Tevrat olduğuna göre var olma veya yok olma kapsamındaki yaşamsal denklemlerde ortaya konan değer yargılarının, kavram oluşturma ve uygulama süreçlerine etkisi önem arz etmektedir.

Tevrat, İsrailoğullarının var olma ve varlığını devam ettirme mücadelesini aktarmaktadır. Evrenselliğinden söz edilemez. Bu nedenle sadece İsrailoğullarının beklentilerini ve kendilerinden beklenenleri ele almaktadır. Yahudiler, Yaratıcı'nın gücünden ve öfkesinden kaçış olmayacağı ve Yaratıcı'nın isteklerini yerine getirmekten başka seçeneğin bulunmadığı kabulü üzerinden, bağlaşıklığı esas alan bir sadakatle ona bağlıdırlar. Tevrat bu sadakatin çerçevesini esnek olmayan, sınırları belirlenmiş şekilde çizmektedir. Buradan yola çıkılarak da Yaratıcı'nın isteği, var olmakla yok olmak arasındaki bir tercih konumunda tanımlanmaktadır. Diğer uluslara hoşgörü Yaratıcı isterse mümkün olabilecek kendi isteğiyle yönelinemeyecek bir pozisyonudur. Bu

¹ Çalışmada temel kaynak olarak **The Old Testament**, Trans. Ronald A. Knox, London: Burns Oates and Washbourne (1953) kullanılmıştır.

gerekçelerle ötekileştirmeye açık değil, buna kanalizasyon olmuş, kendi dışındaki yapıları kapalı bir yapıyı yansıtmaktadır. Bu yapı da düşman kavramını zamana ve mekana göre tanımlama eğiliminin dışında, zamana ve mekana göre değişkenlik göstermeyen esaslar üzerine oturtmaktadır. Ortaya çıkan değişmezlik ilkesi de düşmana ilişkin kavramsal çerçevenin içeriğini günümüz politikasına taşımaktadır.

Düşmana İlişkin Kavramsal Çerçeve

Ötekileştirici yaşam değerleri üzerine kurulu bir birey ve toplum akli, hem düşmanlar üretmeye hem de kendi gibi olanlar içinde ilgi ve sempati üretmeye yatkındır. Birey ya da toplum kendisine saldırılmadığı sürece karşısındaki diğer kimliği veya varlığı muhalefet olarak tanımlama eğilimindedir ancak muhalif saldırgan haline gelmişse onun artık düşman olarak tarif edilmesi söz konusudur.²

Bu ilişki çerçevesinde saldırganlık, düşmanlığın hem nedeni hem de sonucu olarak nitelenebilir. Özellikle siyasi amaç kapsamındaki düşmanlığa bağlı saldırganlığın gerçekleşmesi ve etkiye karşı cevabı oluşturacak tepkiye dönüşmesi, bazı şartların gerçekleşmesine bağlıdır. Saldırganlığın bu yönüyle düşmanlığın dışı vurumu olduğu söylenebilir. Düşmanlıkla ilişkilendirilebilecek saldırganlığın motivasyon olarak harekete geçiren şartlarla ilişki olması gereklidir. Harekete geçiren şartlar amaç odaklı, tepki amaçlı ya da istek-anlam-niyet içerikli olabilirler. Şartlar karmaşıklık ve yoğunluk olarak değişik derecelerde de olabilirler. Motivasyondan hareketle ulaşılmak istenen amaçlar herhangi bir müdahale ile karşılaşılırsa bir engel oluşur. Oluşan engelin ortadan kaldırılmak istenmesi hem saldırganlığın hem de düşmanlığın kaynağı haline gelebilir. Saldırganlık, engeli kaldırmada başarısız olması halinde tekrarlanabilir. Bazı saldırgan faaliyetler yıkıcı olabilirler ancak her yıkıcı faaliyet saldırgan olmayabilir. Bu haliyle saldırganlık “güç” değil, hedefe ulaşmak için “eylem kapasitesi” olarak görülmeye uygunluk göstermektedir. Geçmişe ilişkin olumlu ve olumsuz deneyimlerin mevcut ve muhtemel saldırganlık-düşmanlık ilişkisine aktarılabilir bir özellik taşımakta olduğu gözlenmiştir. Düşman karşısındaki saldırganlığa ilişkin diğer duygu durumları da korku, endişe, ihtiras ve öfke şeklinde ortaya çıkmaktadır. Çerçevesi çizilen kapsamda saldırganlığı ve yakın ilişkili kavram olan düşmanlığı harekete geçiren unsurlar, genel anlamda motivasyona ilişkin olanlar ve nedensel olanlar olarak ele alınabilir.³

² Georg Simmel, **Çatışma Fikri ve Modern Kültürde Çatışma**, İstanbul: İz Yayıncılık, 1999, s. 46-48.

³ Ana-Maria Rizzuto, W.W. Meisser, Dan H. Buie, **The Dynamics of Human Aggression**, New York: Bruner-Routledge, 2004, s. 68-70, 81, 104-107.

Düşmanlıkta sebep sonuç ilişkisi o kadar heterojen olabilir ki çatışmanın gerekçesinin gerçek bir durumu mu ifade ettiği yoksa uzun süreli bir muhalefetin sonucu mu olduğu belirsizleşebilir. Buradan yola çıkılarak oluşturulacak bir genelleme, düşmanlık tesis etmenin güven tesis etmekten daha kolay olduğu sonucuna götürmektedir. Düşmanlığı tamamlayan bir duygu olan nefretin ise *a priori* olduğunun söylenmesi güçtür. Bu daha çok sonradan kazanılan bir bakış açıdır. İletişimden uzak kapalı bir çevrede gelişen düşmanlık duygusunun çatışmaya yol açacağı öngörülebilir bir gelecek beklentisidir. Grup içinde karşılıklı çıkarların bütünleşmesinin dışa vurumu, savaş için eğilimler şeklinde olabilir. Tasvir edilen açıdan bakıldığında bir kimsenin ya da grubun mücadele ettiği düşmana karşı öfke veya nefret hissi beslenmesi makul ve amaca uygundur. Ciddi düşmanlığın, karmaşık psikolojiler manzumesiyle desteklenmediği sürece uzun ömürlü olması ihtimali azdır.⁴

Bu ilişkilendirme kapsamında siyasi bir terim olarak düşman: diğerine karşı nefret duyan kimse, bir kişinin, bir gücün ya da bir ulusun karşısına hasmane davranışla çıkan kişi, güç veya ulus olarak ya da muhalif olarak ifade edilirken; düşmanlık: düşmana sahip olma durumu olarak tanımlanabilir.⁵ Tanımdan da hareketle güvenlik politikası belirlemenin esasının düşmanın anlamlandırılması olduğu söylenebilir. Ancak düşmana kazandırılacak anlamın gerçek bir tehdidin ifade etmesinin bir önemi olmadığı da vurgulanmalıdır. Aynı paralelde düşman tarifinde onun ahlaki değerlere sahip olup olmamasının da bir önemi olmadığı aşikardır. Ayrıca siyasi anlamda tanımlanan düşman, kişisel nefretin hedefi olmak durumunda da değildir. Asıl olan kamu yaşamı açısından tehlike olarak kabul edilmesidir. Böylesi bir kabul de düşmanı ortadan kaldırılması gereken bir unsur konumuna sokmaktadır.⁶

Düşmanın tanımlanmasında öne çıkan bir diğer unsur da tehdit oluşturabilecek veya politik hedeflere ulaşılmasına engel olabilecek imkan ve kabiliyete sahip olup olmadığı hususudur. Bu açıdan bakıldığında “düşman” askeri bir terimi ifade ediyor gözükse de benlik ile hedef arasındaki her türlü engel ve tehdit olarak anlaşılmaya uygundur.⁷ Hegel’in yaklaşımına göre ise düşman, devletin kendini anti tezi ile tarif ettiği bir

⁴ Simmel, *a.g.e.*, s. 46-53.

⁵ Margaret O’Leary, **The Dictionary of Homeland Security and Defence**, Lincoln: Universe, 2006, s. 10, 166-167.

⁶ Nur Vergin, **Siyasetin Sosyolojisi: Kavramlar, Tanımlar, Yaklaşımlar**, İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık, 2003, s. 114-115.

⁷ **Dictionary of Military and Associated Terms**, Joint Publications 1-02, Washington: Government Printing Office, 2001, s. 151.

duruma işaret etmektedir. Düşman bu anlamda sadece devletin kendini tanımlayıp konumunu belirlemeye yardımcı olmamakta aynı zamanda ulusal kimlik ve birliktelik duygusunun pekiştirici rolünü üstlenmektedir.⁸

Tevrat'ta İsrailoğulları ve Düşmanın Konumu

Kendinden hareketle ötekini, ötekinden hareketle kendini konumlandırmak Yahudiliğin temel mekanizmalarından birisidir. Bu aynı zamanda düşman kavramının tanımlanabilmesini kolaylaştıran bir düşünce sistematiğini de izlenebilir hale getirmektedir. Tevrat, Yaratıcı'nın İsrailoğullarını halkı olarak niteleyip, onlar arasında yaşayacağını, onları terk etmediğini etmeyeceğini, onları kurtarmak için birlikteliğini sürdüreceğini ve sonsuza kadar onların tanrısı olacağını aktarmaktadır.⁹ Bu paralelde duyulan sevgi ve sonsuza kadar koruma isteği de “tanrının halkı İsrail” ifadesiyle açıkça vurgulanmakta, Yaratıcı'nın İsrailoğullarını kutsamaktan hoşnutluğu ön plana çıkarılmaktadır.¹⁰ Sürekli tekrarlanan “İsrail'in Tanrısı” ifadesi de bu özel ilişkiyi sürekli gündemde tutan bir vurgu konumundadır.¹¹ İsrailoğullarının diğer halklar arasından kutsal ve benzersiz bir halk olarak seçildiği açıkça ifade edilmekte, onlara başarı sözü verilmektedir.¹² Bu konum Yaratıcı'nın halkı için sığınak ve kale olacağı, isimlerinin yeryüzünden silinmeyeceği ifadeleriyle güçlendirilmektedir.¹³

Bu tür bir ilişkilendirme mekanizması, ayrıcalığın dolayısıyla diğer halklar dışında tanımlanan özel bağlaşıklığın esasına işaret etmektedir. Yapılan ilişkilendirme, İsrailoğullarının ayrıcalıklı konumlarıyla Yaratıcı'nın kutsallığı özdeşleştirilerek, diğer halklardan ayrıldığı üzerine yapılan vurguyla daha da ileri taşınmaktadır. İsrailoğullarına yabancı birinin (Yahudi olmayan-goyim) liderlik edemeyeceğinin üzerinde durulması da ayrıcalığı

⁸ Faruk Yalvaç, **Hegel'in Uluslararası İlişkiler Kuramı: Dünya Tini, Devlet ve Savaş**, Ankara: Phonix, 2008, s. 92-94.

⁹ Levililer 25:55; I. Tarihler 11:2; Mezmurlar 135:14; Yeşaya 41:8-9; Yeremya 1:8, 31:1.Çıkış 29:45; Yasanın Tekrarı 26:18; I. Krallar 6:13; I. Tarihler 16:21, 17:8, 22; Nehemya 9:15-19.

¹⁰ II. Tarihler 9:8; Ezra 3:11; Yeşaya 62:4; Hoşea 14:4; Hakimler 20:2; “Halkım İsrail” Yeremya 12:14; Hezekiel 34:22-24, 30, 36:8, 28, 37:23, 27; Zekeriya 8:7-8; Çölde Sayım 24:1.

¹¹ I. Samuel 1:7, 2:30, 12:7; I. Krallar 1:30, 48, 8:26, 14:7, 16:2,13,26,33, 17:14, 18:36, 22:53; II. Krallar 9:6, 10:30, 14:25; I Tarihler 4:10, 22:6, 28:4; II. Tarihler 6:10, 14,16-17, 15:4, 13, 20:6, 30:1,5, 33:16, 34: 23, 26, 35:3; Ezra 1:3, 3:2, 4:3, 6:21, 9:4, 15; Mezmurlar 41:13, 68:8, 69:6; Yeşaya 24:15, 37:16, 45:3; Yeremya 7:3, 21, 11:2, 16:9, 19:3, 21:4, 23:2, 24:5, 25:15, 27:4,21, 28:2, 14, 29:4, 8, 25, 31:23, 32:14-15, 36, 35:17-19, 38:17, 42:15, 18, 43:10, 44:2,7, 11, 25, 45:2, 46:25, 48:1; Hezekiel 44:2; Sefanya 2:8.

¹² Yasanın Tekrarı 7:6-13, 26:19; II. Samuel 7:23.;Yeşaya 42:6.

¹³ Yoel 3:16; II. Krallar 14:27.

ön plana çıkarmaktadır. Vurgulanan ayrıcalık, şiddet kullanma yolları da dahil olmak üzere sürekli korunma ve diğer halklarla Yaratıcı arasında aracılık etme görevlerini de kapsamaktadır.¹⁴ Özelleştirilen ilişki, kendilerini yukarı taşıyıp diğerlerini aşağıya çeken bir fonksiyon üreterek, düşmanın tanımlanma parametrelerine de alt yapı oluşturmaktadır.

Oluşturulan yapı kapsamında Yaratıcı'ya olan bağlılığın devamlılığının İsrailoğullarının konumunu güçlendireceğine, diğer ulusların onlara hizmet edeceğine ve diğer uluslardan büyük kılınacağına işaret edilmekte, üstünlüğün kaynağı olarak Yaratıcı gösterilmektedir. Bağlılıkta hata edilmesi veya bilerek anlaşmaya ters düşülmesi “Yaratıcı'nın Halkından” ötelenmeyi gerektiren bir durum olarak tasvir edilmektedir.¹⁵ Bu durum aynı zamanda düşman lehine bir avantaj ve İsrailoğulları için yok oluş olarak tanımlanmakta, bağlılığın gerçekleşmesi halinde düşmanın galip kılındığı ve düşmanlarına tutsak olmalarının sağlandığı hatırlatılarak sonraki nesiler için bir çıkarım ortaya konmaktadır.¹⁶ Diğer taraftan hatalarından dolayı düşmanın İsrailoğulları üzerinde egemen olması sağlanırken, onların tamamen yok olmasına ve köklerinin kaybolmasına izin verilmediğine de özel bir vurgu yapılmaktadır.¹⁷ Esnekliğin söz konusu olmadığı böyle bir kurallar bütünü, dinin ve toplumun homojen tutulmasına katkı sağladığı, dolayısıyla öteki ile entegrasyonu kabul etmeyen bir anlayışın canlı kalmasına izin verdiği, ayrıca düşman karşısında özgüven duygusunun sürekli kalmasına yardım ettiği söylenebilir. Yani dini faktör, İsrailoğulları ve ötekini kategorize etme hükmünü bünyesinde barındırmaktadır.

Bu hüküm, tek taraf lehine kurgulanmış olup, tarafları dengede tutan bir özellik taşımamaktadır. Bağlılığını yitiren İsrailoğullarının Yaratıcı'nın halkı olma vasfını kaybedeceği, düşman hükmünde olacağı, bu toplumdaki ayrılmalardan er geç cezalandırılacağı, geri kalanların ise bir daha kendisinden ayrılmayarak halkı olarak kalacağı, genel bir çerçeve olarak ortaya konmaktadır. Bütün ülkenin yıkılması ve oranın hak edene verilmesi bu bağlamda gündeme getirilen bir tehdittir.¹⁸ Böylece düşmanla aynı konumda görülecek özelliklere sahip olmanın şartları da belirlenmektedir. Düşman diğer uluslar olabileceği gibi anlaşmaya uymamanın da

¹⁴ Levililer 20:26, 22:32; Yasanın Tekrarı 17:14-15; Yaratılış 9:3; 12:1-3, 7, 12.

¹⁵ Yasanın Tekrarı 4:6-8; I. Tarihler 17:8; II. Tarihler 17:4-5; Yeşaya 30:15, 60:10; Çölde Sayım 15:30-31.

¹⁶ Yeşaya 1:18-20; Hakimler 5:10-11, 14-15, 6:1,10:7, 13:1; Ezra 5.12.

¹⁷ Nehemya 9:27-28, 30-31; Yeremya 24:6; 30:11, 33:7, 46:28; Hezekiel 20:17, 21-22.

¹⁸ Hezekiel 14:8-11, 15:7-8; Yeşaya 1:24-28; Amos 9:10; Yeremya 45:4; Hezekiel 21:27, 22:21.

İsrailoğullarını düşman konumuna soktuğunun tespiti yapılabilir. Tehdidin açıklığı bunun işpatı konumundadır. Oluşturulan bu ceza-mükafat mekanizması, güçlü ve sürekli bağlaşıklığın esası olarak tanımlanmaya elverişlidir. Bağlaşıklığın tanımlanma şekli, ötekinin tanımlanma şeklini de görünür kılmaktadır.

Bağlayıcı şartın, aksi durumlar saklı kalmak üzere, Yaratıcı'nın "kendine özel halkı" kurgunun merkezine konularak, bu halkın girişeceği eylemlerin de mutlak güce atfedildiği, bu sayede karşı unsurların ötelenmesinin meşrulaştırılabilmesini kolaylaştıracak bir yapı kurulduğu netlik kazanmaktadır. Buna ek olarak ayrıcalığın kendine güven duygusu ortaya çıkardığı durumların her türlü eylemin meşruiyetine önceden sahip olma hakkını kendinde görme eğilimini de açığa çıkardığı söylenebilir. İlişkinin belirginleştirdiği bir diğer sonuç da; iki unsurun birbiri yararına (Yaratıcı-İsrailoğulları) diğerlerine (Yahudi olmayanlar-düşman) karşı konumlandırılmasıdır.

Yaratıcı ile İsrailoğulları arasındaki özel ilişkiyi ve düşmanın konumunu belirlemede tanımlayıcı noktalardan birisi de toprak vaadidir. İsrailoğulları için bir yurt sağlanacağı ve oraya yerleştirilecekleri belirtilmiştir.¹⁹ Yapılan salt bir toprak tahsisi olmayıp, düşmanlardan kurtuluş ve güvenlik de vaad edilmekte, burada İsrailoğullarının rahatsız edilemeyeceği ve başkalarının onlara baskı yapmamasının sağlanacağı vurgulanmaktadır.²⁰ Vaad edilen toprakların İsrailoğullarına verilmiş olması da özel ilişkinin varlığının kanıtı sayılmaktadır. Toprak vaadinde sürecin sonsuzlukla, gelecek nesilleri de işaret edecek şekilde tanımlanmasının ebedi desteğin kalıcılığına işaret etmek için kullanıldığı aşikardır. Bu süreçte yaşanacak zorluklar da inacın sınavı olarak görülmekte, mücadelede devamlılık istenmektedir.²¹ Ortaya çıkan tablo, toprağın İsrailoğulları ile birlikte tanımlı olduğu, birbirinden müstakil görülemeyeceği ve Yaratıcı ile olan ilişkinin bağlaşma anlaşma esasının dışında vaad edilen topraklarla da tanımlı olduğunu açığa çıkarmaktadır.

Vaad edilmiş toprakların sonsuz amaç konumuna yerleştirilmesi, düşmanla mücadeleyi de sonsuzluğa taşıyan etmen olarak tanımlanmaya uygun hale getirmektedir. Bu ilişkiden hareketle toprak ile İsrailoğulları arasındaki ilişkinin, zaman bağlamı ne olursa olsun aynı zamanda Yaratıcı ile arasındaki ilişkinin de esasını oluşturduğu söylenebilir. Tanımlanan durum bir yandan özgüven duygusuna katkı sağlarken diğer yandan da bu

¹⁹ II. Samuel 7:10-11; Yeremya 30:3.

²⁰ Yasanın Tekrarı 12:10; Yeremya 32:37-39; I. Tarihler 17:9-10.

²¹ Yasanın Tekrarı 8:1-7, 11:7-8, 13:3; Hezekiel 37:14, 39:27-28. Yaratılış 13:14-17, 35:12; Yeşu 1:6-7.

topraklara sahip olma amacına ulaşmanın önündeki her engeli de düşman olarak tanımlayabilmeyi kolaylaştırmaktadır.

Ayak basılan her yerin İsrailoğullarının olacağı, bu sondan kaçışın diğer ülkeler için mümkün olmayacağı esas alınmakta, toprak vaadi yayılma serbestisi ile birlikte anılmaktadır. Belirlenen esası tamamlamak için de yeryüzündeki diğer ulusların varlığının İsrailoğullarının varlığıyla devamlı ve anlamlı kılındığı vurgulanmaktadır.²² Vaad edilen topraklardaki halkın ötelenerek onlarla anlaşma yapılmaması, üzerinde egemen olmak ve onları bu topraklarda barındırmamak anlamı da taşımaktadır. Ayrıca elde edilen topraklarda Yaratıcı'nın kurallarına göre yaşanması, orada yaşayan halk gibi yaşamamaları hayatta kalmanın şartı olarak ileri sürülmektedir. Hedef konumuna yerleştirilen bu halkların İsrailoğulları ile Yaratıcı arasındaki ilişkiyi bozacak konumda tanımlanmaları ve onlarla anlaşma yapmaktan men edilmeleri de güç kullanımının yöneleceği hedefi ve hedefe atfedilen anlamı belirgin hale getirirken, toprak-düşman ilişkisini daha anlaşılır kılmaktadır.²³

Konuya yaklaşılan yön itibarıyla var olma kapasitesinin devamlılığı için İsrailoğulları dışındaki halkların sorun olarak görülmesi bir dini gereklilik olarak ortaya konmakta ve var olabilmenin şartlarının çerçevesi çizilmektedir. Ortaya çıkan değerlendirme çerçevesinde de üç grup belirgin hal almaktadır. İsrailoğulları, düşmanlar ve tarafsız olanlar ya da henüz düşman olmayanlar. Buradaki önemli ayrıntı, dini farklılığın ötekileştirme üzerinden düşmanlığa yükseltilebilme potansiyelidir. İsrailoğulların kendi içinde tanımlı bir adalet ve iyilik beklentisi olması bunun evrenselliğinin bulunmaması²⁴ düşman tanımını kolaylaştıran bir etkiye sahiptir. Elde edilen bu toplamın ötekinin konumunu tanımlamak bakımından da bir referans noktası ve şablon oluşturduğu söylenebilir.

Gerek seçilmiş halk gerekse vaad edilmiş topraklar bağlamında İsrailoğulları dışındakileri konumu ve onlara ilişkin oluşturulan algı ötekileştirmeyi açıkça ortaya koymaktadır. Ancak ortaya çıkan bu durum diğer uluslara karşı uzakta durdukları sürece kayıtsızlık anlamına gelmediği Tevrat'ın diğer ulusların İsrailoğullarının düşmanı olduğunun aktarımıyla açıklık kazanmaktadır. Ayrıca düşmanların İsrailoğullarını yok etmek için istişare içinde olduğu görüşü de ön plana çıkarılmaktadır.²⁵ Böylece Yahudilik açısından düşman kavramının oluşturulan kurgu bağlamında

²² Yasanın Tekrarı 11:22-25;Yaratılış 28:14-15, 46:3-4; Yeremya 4:2, 11:4; Yeşaya 46:2.

²³ Çıkış 23:31-33, 34:15; Levililer 18:1-5; Hakimler 2:2.

²⁴ Zekeriya 7:10.

²⁵ Nehemya 5:9;Mezmurlar 71:10.

anlaşılması istenen bir kavram değil, açıkça vurgulanmış bir tanımlama olduğu açığa çıkmaktadır.

Düşmana karşı davranış şekli de Yaratıcı'nın insan (seçilmiş halk birlikteliği dikkate alındığında sadece İsrailoğulları olduğu anlaşılmaktadır) kanı dökenin takipçisi olması, insan kanı dökenin kanının yine insan tarafından akıtılması ilkesiyle tamamlanmıştır. İsrailoğullarının komşusundan gelecek bir saldırıyla öldürülmesi veya kaçırılmasının cezası ölüm olarak belirlenmiştir. Bu esasın varlığı onlara karşı güç kullananların cezalandırılmasında başka bir ceza aranmamasının temeli olarak kabul edilmeye uygunluk göstermektedir. Açıklık kazanan tespit, ölüme karşı ölüm kısıyasıyla da doğrulanmaktadır. Bu aynı zamanda yabancılarla ilişkideki ölçüttür.²⁶ İsrailoğullarından nefret edeceklere ve onlara baskı yapacaklara lanet yağacağı vurgulanarak, düşmanlığın karşılığı tanımlı hale getirilmektedir. Genellemeyi yansıtan bu ifade daha açık hale getirilerek, Yaratıcı'nın onların düşmanını kendi düşmanı sayacağı, onları düşmanları karşısında yalnız bırakmayacağı vurgulanmaktadır. Seçilmiş halkı tehdit edenlerin yok oluşla cezalandırılacağı vurgulanması, birliktelik üzerinden potansiyel düşmanlara gözdağı verilmesinin bir strateji olarak kullanıldığı düşüncesini açığa çıkarmaktadır. Bu tespiti Tevrat'ın Yaratıcı-İsrailoğulları birlikteliğinin diğer halklar tarafından da kabul edildiği aktarımı doğrulamaktadır.²⁷

Yaratıcı-İsrailoğulları ilişkisinin, neredeyse birbirleri için varolan unsurların ilişkisi olarak tasvir edildiği bir tablo ortaya konmaktadır. Sonuçta da Yaratıcı adına veya onun yerine öteki veya düşman üzerinde güç kullanımı için esas alınabilecek bir dayanak noktasının önü açılmaktadır. Bu toplam dahilinde birlikte yaşamama gerçeğinin daha açık şekilde tanımlı hale geldiği ve düşman olgusunun düşmanca eylemler bağlamının dışında ötekileştirme üzerinden devamlılığına katkı sağladığı söylenebilir. Varılan nokta da yapılan çıkarım; “ötekileştirme =düşmanın tanımlanması” denklemlerle ifade edilebilir.

Düşmanın İşlevi

Bağlaşıklık ilişkisinde seçilmiş halk olma ve vaad edilen toprakları kaybetme tehdidinin kontrol mekanizması olarak kullanıldığı oldukça açık bir tespittir. Bu mekanizmada tehdidin iz düşümü olarak ise düşman unsuruna yer verilmektedir. Sonuçta düşmana tehdit unsuru ve cezalandırma aracı olarak işlev kazandırılmakta, düşman üzerinden kurulmak istenen baskı

²⁶ Yaratılış, 9:5-6;Çıkış 21:14-16,23-25; Levililer 24:20-22.

²⁷ Yasanın Tekrarı 30:7;Çıkış 6:6-8, 23:20-23; Sefanya 2:8-15;Yaratılış 21:22, 26:3-5, 24, 31:3.

ve cezalandırma mekanizması İsrailoğullarını anlaşma çizgisinde tutmak için kullanılmaktadır.²⁸ Anlaşmaya uyulmaması halinde düşman halkların kovulmayacağı ve cezalandırıcı mahiyette İsrailoğullarının içinde kalmalarını sağlanacağına yapılan vurgu da bu mekanizmanın kontrol anahtarı olarak konumlandırılmaktadır. Buna anlaşmaya uymamanın cezasının terkedilmek ve başka ulusların egemenliğine girmek olduğu vurgusu eklenince, İsrailoğullarını başka uluslarla sınayan bir mantık yapısının oluşturulduğu sonucuna ulaşılmaktadır ki Tevrat da bunu açıkça ifade etmektedir.²⁹ Oluşturulan çerçevede tehdit ve düşman bu işleyişin tamamlayıcıları olmakta, tehdidin etkin görüngüsü düşman olarak nesneleşmektedir.

Cezalandırma tehdidi İsrailoğulları üzerindeki egemenliğin ve sahiplenmenin bir sembolü olarak kullanılırken, düşmana verilen ceza da onlar üzerinde korku yaratmayı amaçlamaktadır. Ayrıca tehdidin düşmanı egemen kılmayı esas alan bir yönünün bulunması ve cezalandırma tehdidinin süreklilik arzemesi, cezalandırma işlevi gören düşmanlarının sürekliliğine de işaret etmektedir. Aynı paralelde İsrailoğullarının düşman olarak tanımlı uluslar arasına dağıtılması da tekrar sınanmanın devamlılığı anlamına gelmektedir. Yaratıcı'nın İsrailoğullarına yönelik cezalandırmasının, düşmanın onlar üzerindeki galibiyeti olarak anlaşılmasını istediği açık bir görünüme sahiptir. Yani Yaratıcı düşman faktörünü onları sınamak için kullanmaktadır. Bu yöntemin Yaratıcı'nın varlığını ispatlamanın bir şekli olarak işlev gördüğü de aktarılmaktadır.³⁰

Yaratıcı'nın İsrailoğulları kendisini bıraktığı sürece onları bırakacağı, birlikte olduğu sürece başarılı olacakları aktarımı ile birlikte düşünüldüğünde, düşman üzerinden tanımlı bir ceza mekanizmasının anlaşmanın tekrar sağlanması ve birlikteliğin güçlendirilmesiyle ilişkili olduğu netlik kazanmaktadır.³¹ Böylelikle anlaşma, düşman üzerinden korku ve tehdit unsurlarıyla korunmaya çalışılmaktadır. Kullanılan korku unsurlarından biri doğrudan Yaratıcı tarafından cezalandırılmak diğeri de düşman vasıtasıyla şekil bulan Yaratıcı kaynaklı cezalandırma değildir. Bu şekilde hem birlikteliğin aşınması engellenmekte hem de güç kullanımının İsrailoğulları lehine sonuç üretmesine katkı sağlamaktadır. Kurulan mekanizma üzerine yapılan kesintisiz vurgu da ilişkinin ileriye dönük olarak tanımlanmasını ve devamlılığını kolaylaştıracak bir zemin oluşturmaktadır.

²⁸ Hezekiel 23:24-28, 25:7, 39:21-22; Amos 6:14.

²⁹ Hakimler 2:3, 22, 3:4; II. Krallar 17:19-20, 21:13; Mezmurlar 106:41.

³⁰ Hezekiel 5:10, 12-17, 6:7, 12:15, 16:59, 22:15-16, 30:19, 25, 35:7-9, 39:6-8; Yasanın Tekrarı 32:26-27, 35; Habakkuk 1:12.

³¹ II. Tarihler 24:20, 24, 26:5, 31:21; II. Krallar 23:1-3.

Düşman bağlamında tanımlı ilişkinin bu boyutu tek taraflı bağlılığın değil, Yaratıcı'nın İsrailoğullarının taleplerine cevap vermesiyle de bağlı şartlı bir durumu açığa çıkarmıştır.

İsrailoğullarının başkaları tarafından cezalandırılması hususu ise anlaşma gereği sağlanacak mükafatın zorluklardan geçerek elde edileceğinin delilini oluşturmaktadır. Buradan zorlukların (düşman) mükafatın habercisi kılındığı sonucuna ulaşılabilir. Varılan noktadan da kesintisiz mücadele ile zafer arasındaki ilişki açığa çıkarılabilir. İlişkilendirme çerçevesinde sürekli mücadeleden anlaşılması gerekenin; İsrailoğullarını Yaratıcı yolunda yürüttüğü eylemler (vaad edilen topraklar için diğer uluslarla mücadele) olduğu belirginlik kazanmaktadır.

Düşmanın varlığı sayesinde İsrailoğullarının homojen tutulması ve düşmanın yenilgisi üzerinden özgüvenin kazanılması mümkün olmuş, Yaratıcı ile olan etkileşimin sürekliliği sağlanmış, Yaratıcı'nın özellikli yaklaşımı üzerinden güç kullanımı yetkinliğini kendilerinde görmeleri kolaylaşmıştır. Bu paralelde düşmanın sürekliliği ilkesinin de güç kullanma yetisinin İsrailoğulları için meşru hale getirilmesini kolaylaştıran bir unsur olarak işlevlendirildiği görülmektedir. Ortaya çıkan durum, “öteki=düşman” denklemi bağlamında oluşturulabilecek çatışmacı davranışın dini referans noktası olarak kabul edilmeye uygunluk göstermektedir.

Düşmana Karşı Üstünlük Esasları ve Mücadele Şekli

Düşman karşısında konumlandırılan ilahi gücün devamlılığı, İsrailoğullarıyla yapılan anlaşmaya bağlanarak sürekliliği sadakate endekslenmektedir. Başarı ve güvenlik doğrudan bu hususa bağlanmaktadır. Koruyuculuk ve mükafat vaad eden anlaşma, düşmanlara karşı galibiyetin bir garantisi ve anlaşma devam ettiği sürece neslin korunacağına teminatı konumuna yerleştirilmektedir. Buna ek olarak güçlü ulusları yenmenin anahtarı olarak Yaratıcı'ya güven tanımlanmakta, İsrailoğullarının silah gücüne değil ilahi bağlantısına güvendiği, bu kapsamda öncülük istediği vurgulanmaktadır.³² İşaret edilen nokta Yaratıcı'ya yönelenlerin yalnız kalmayacağı, yaşayacağı ve düşmanın eline teslim edilmeyeceği ifadesiyle sabitlenmektedir. Temel vurgu ise İsrailoğullarının Yaratıcı onlarla olduğu sürece güvenlik içinde olacaklarının üzerindedir.³³

Korunma, lütuf ve esenlik bağlılıkla doğrudan ilişkilendirilmekte, böylelikle diğer ulusların hedefi olmaktan kurtulacağına, korkusuz ve

³² Yaratılış 15:1, 17:4-8; 28:14-15, 46:3-4; Yeremya 4:2, 11:4; Çıkış 19:3-6; Leviler 25:18, 26:3-5; Süleyman'ın Özdeyişleri 1:33, 2:23; Yasanın Tekrarı 7: 17-24, 9:5-6, 21:10; Yeşu 6:15; Mezmurlar 20:7, 27:11.

³³ Mezmurlar 9:10; Amos 5:6; Yeremya 30:10-11; 39:17-18; Hezekiel 11:9.

güvenli bir hayat sürüleceğinin altı çizilmektedir. Tanımlanan sonucu elde edecek güce sahip olunabilmesi Yaratıcı'nın İsrailoğulları ile birlikte olmasıyla açıklamaktadır.³⁴ Bu hem bir talebi hem de Yaratıcı'nın düşmanları yok edeceğine yönelik bir inancı kapsamaktadır. Mademki seçilmiş halktır İsrailoğulları o halde düşmanları da yok edilmelidir görüşünün bir çıkarım olarak değil teminat olarak ortaya konmasıdır. Ortaya çıkan tablo kapsamında ilişkinin tanımlayıcı unsurlarında birisi; Yaratıcı'nın İsrailoğulları için meşru güç kullanması şeklinde açıklık kazanmaktadır. Yapılan ilişkilendirme, savaşma kabiliyetiyle doğru orantılı, düşmanın tehdit oluşturma kapasitesini bağlaşıklık denklemiyle ters orantılı olarak tanımlı hale getirilmektedir. Bir başka ifadeyle Yaratıcı'ya inanç, düşmanın yenilgisiyle özdeşleştirilmektedir.³⁵ Böylelikle “bağlaşıklık=düşmana karşı üstünlük” denklemi tanımlı hale getirilmektedir.

Paralel ilişkilendirme kapsamında vaad edilmiş topraklar ile güvenlik arasındaki bağlacın da anlaşma olduğu vurgulanmakta, topraklara sahip çıkabilme yeteneği, Yaratıcı'nın sağladığı mutlak güç imkanlarını kullanabilmekle doğrudan ilişkili bir denklem düzenine tabi kılınmaktadır. Sadece sahip olunabilmesi değil, Yaratıcı'ya güvenmeden bu topraklarda güvenlikte olunamayacağı da ifade edilmektedir.³⁶ Böylece seçilmiş halk kavramı ilahi boyutta tanımlı “ilahi güce sahip halk” kavramıyla tamamlanmaktadır. Anlaşma esaslarının yerine getirilmemesi durumunda ise gelecek nesillerin cezalandırılacağı, düşmanların galip kılınacağı, İsrailoğullarından nefret edenlerin yönetime hakim kılınacağı vurgulanması, diğer ulusların gözünde kötü duruma düşecek olmalarına işaret edilmesi, vaad edilmiş topraklarda yok oluşun ön plana çıkarılması ve ilahi güce sahip olmanın şartını da açıkça ortaya koymaktadır. Oluşturulan denklem, şartlara uyulmazsa yenilginin kaçınılmazlığına açıklık getirmektedir.³⁷ Yapılan tespit Yaratıcı'yı küçümseyenin öldürmekte mahir olan kişilerin eline teslim edileceği ifadesiyle güçlendirilmektedir. Sonuç olarak da düşman karşısında galibiyetin koşulu belirlenmektedir. Belirlenen şartlar dahilinde “düşmanlarınıza düşman olacağım” ve “düşmanlarınız

³⁴ Çölde Sayım 6: 22-26, 15:39-41; II. Krallar 17:39, 18:7-8. Hezekiel 34:27-28; Mezmurlar 3:7, 7:1-2, 9:6, 44:7, 59:1, 108:12-13; Hoşea 13:4; Zekeriya 4:6; II. Samuel 5:10. Korumadan kastedilenin düşmanın yok edilmesi talebi olduğunun altı çizilmelidir. Mezmurlar 54:5, 55:15, 59:10.

³⁵ Mezmurlar 12:7-8, 56:4, 7, 9, 11, 68:21, 143:12; Çıkış 15:4-17; Yeşu 14:12; Süleyman'ın Özdeyişleri 14:26.

³⁶ Hezekiel 28:25-26; Yeşaya 7:9.

³⁷ Çıkış 20:5-6, 34:7; Levililer 26:14-16, 23-25, 27-40; Çölde Sayım 14:41-43, 21:1-6; Yeremya 20:11, 24:8-10, 32:18; I. Samuel 7:10, 10:15, 28:19; I. Krallar 16:2-4; II. Krallar 13:2-3.

önünüzden kaçacak” ifadeleri cezaya karşılık mükafat dengesinin altını çizmektedir.³⁸ Şartlı tanımlanan koruyuculuk İsrailoğullarının Yaratıcı adına mutlak güç kullanma kabiliyetlerinin daimi olmadığını ve ilişkinin tazelenmeye ihtiyacı olduğunu göstermektedir. Bu durum da sürekli bağlaşıklığı, ilahi güç kullanabilmenin temel ilkesi konumuna sokmaktadır. Kesinlik kazanan bu çerçevede Yaratıcı’nın emirlerine uymanın veya uymamanın, İsrailoğulları için düşman karşısında varolma ile yok olma arasında bir tercihi de tanımlar hale geldiği görülmektedir.³⁹

Anlaşma-güvenlik ilişkisi bağlamında, Yaratıcı’nın İsrailoğullarının düşmanlarından korkmaması gerektiği, her yerde onlarla olacağı, onlar için savaşıacağı, bu nedenle düşmanların savaşa bile galip olamayacakları, Yaratıcı’nın gözlerinin İsrailoğulları üzerinde olacağı, onları güçlendireceği, düşmanlar karşısında üstün olacakları ve düşmanları kovacakları, bu birlikteliğin diğer uluslar üzerinde korku yaratacağı ve düşmanları mağlup kıldığı ifade edilmektedir. Vurgulanan hususlar, bir yandan vaad konumunda olurken diğer yandan da savaşta yardımdan ziyade bizzat düşmanla kendisinin mücadele etmesi, dolayısıyla yenilginin düşman için önceden tanımlı kaçınılmaz bir sonuç olduğunu ve İsrailoğullarının galibiyete aracı edildiği şeklinde bir tasviri açığa çıkarmaktadır.⁴⁰ Yapılan tasvir savaşın İsrailoğullarının savaşı değil, Yaratıcı’nın savaşı olduğu ifadesiyle desteklenmekte, galibiyet Yaratıcı’nın bizzat savaşmasıyla açıklanmaktadır. Yaratıcı’nın İsrailoğulları ile arasında tanımlanan ilişkiye savaşçı olarak katkı sağladığı, ayrıca asıl mücadelenin Yaratıcı ile seçtiği düşmanlar arasında geçtiği betimlenmektedir. Bu tespitler dahilinde düşman karşısında İsrailoğullarının bir savaş gerci işlevi gördüğü ifade edilebilir. Ortaya konan tasvire, düşmandan ancak Yaratıcı sayesinde kurtuluşun mümkün olduğuna yapılan vurguyla ve İsrailoğullarının düşmanlarını Yaratıcı’nın yardımıyla yok ettiği-yok edebileceği-düşmanı bizzat Yaratıcı’nın yeneceği ifadeleriyle kesinlik kazandırılmaktadır. Düşmanın yenilgisinin Yaratıcı’nın varlığını İsrailoğullarına kanıtlamanın bir yöntemi olarak kullanıldığı da altı çizilmelidir.⁴¹

³⁸ Hezekiel 21:28, 31-32; Çıkış 23:22; Levililer 19:37, 20:8,22-24; Yeşu 1:3-5.

³⁹ Çıkış 3:6-8; Yasanın Tekrarı 28:58-59, 30:17-18; Süleyman’ın Özdeyişleri 8:36; Hezekiel 18:21.

⁴⁰ Çıkış 14:4, 25; Yasanın Tekrarı 1:30-31, 3:21-22, 20:1-4, 23:14; Yeşu 1:9, 2:9-11, 10:8-1, 23:3,10; Eyüp 5:20; Yoel 2:27; Hagay 2:5; Zekeriya 8:13, 9:15; Yeremya 1:19, 10:5, 15:20, 33:9.; II. Tarihler 7:16; Yeşaya 41:10,13. Levililer 26:6-13; II. Samuel 3:18; I. Tarihler 17:8-10.

⁴¹ II. Tarihler 18:3, 19:16-17; Yeşu 10: 19-21, 42; Çıkış 15:3; Mika 4:10; Habakkuk 3:18, Zekeriya 9:8, 12-13,16; Mezmurlar 44:5;Yeşaya 59:19; I. Samuel 17:47; Hezekiel 29:15-16.

Yaratıcı, kendisini savaşta koruyan olarak niteleyerek, İsrailoğullarının Yaratıcı'ya güvenerek düşman karşısına çıkmasını temel savaş stratejisi olarak tanımlı hale getirmektedir. Taktik aşama ise Yaratıcı'dan düşmana karşı yardım istenmesiyle başlamaktadır. Savaş için Yaratıcı'dan önceden izin alınması ve düşmanın mağlup edilip edilmeyeceğini sorulması galibiyetin kesinleştirilmesine yönelik bir sonraki süreç konumundadır. Ortaya çıkan işleyiş, vaad edilmemiş bir galibiyetin kazanılmasının mümkün olmadığı bir mekanizmayı da tanımlı hale getirmektedir. Savaş gerçekleşmeden düşman topraklarının İsrailoğullarının eline geçeceğinin ifade edilmesi de bu süreci doğrulamaktadır.⁴² İlişkilendirmenin bu şekilde gerçekleştirildiği de vaad edilmiş toprakların ele geçirilmesi delili üzerinden savunulmaktadır. Sürecin tamamı, Yaratıcı'nın bizzat savaşması ve düşmanın yok etmesi isteğini ayrıca başka ulusların Yaratıcı'nın ülkesinden temizlenmesi kısıcası ondan kurtuluş ümidini kapsamaktadır. Potansiyel düşmanların uzakta tutulması talebi de diğer bir boyuttur. Bu beklentinin karşılığı, Yaratıcı tarafından düşmanların İsrailoğullarının önünden kovulacağı, onların topraklarının mülk edinileceği, ayak basılan her yerin görkemli kılınacağı vurgulanarak ortaya konmaktadır.⁴³ Ortaya konan tablo, Yahudi yaşam sahasının öteki ile entegrasyonun esas alınmadığı, ötekiden yani düşman veya potansiyel düşmandan arındırılmış bir mekanı tanımladığı çıkarımına neden olmaktadır.

Düşmanla mücadelede Yaratıcı ile İsrailoğulları arasındaki ilişkiye dayalı bir yönün bulunmasının yanı sıra Yaratıcı'nın düşmanla doğrudan ilgisini ortaya koyan bir yön de olduğunun vurgulanması gerekir. Yaratıcı'nın İsrailoğullarına kendisinden (Yaratıcı'dan) nefret edenleri yok etmeleri için yardım ettiğinin vurgulanması bu yönü açığa çıkarmaktadır.⁴⁴ Yaratıcı'nın düşmana kızgın olduğu için onu yenmek istediğinden ve İsrailoğulları için savaştığından hareketle, birliktelik ve onların düşmanını kendi düşmanı sayacağı vurgulanmakta, onları nihai düşmanları karşısında yalnız bırakmayacağı ortaya konmaktadır.⁴⁵ Tevrat, Yaratıcı'nın İsrailoğullarının davasını savunacağını, onlara yaptıklarından dolayı düşmanlarından öcünün alınacağını ve İsrail'e yaptıkları için diğer ulusları cezalandırmak istediğini aktarmaktadır. Yapılan aktarım, İsrailoğullarına karşı olanların yok edileceği ifadesiyle desteklenmektedir. Böylelikle

⁴² Mezmurlar 68:11, 140:7; II. Tarihler 14:11, 18:4-5; Hakimler 1:2, 20:23; I. Samuel 14:37, 23:1, 4; II. Samuel 5:19; II. Krallar 2:11; I. Tarihler 14:10; Yasanın Tekrarı 1:42.

⁴³ Yeşu 2:24; Mezmurlar 7:6, 10:16, 13:4, 17:9, 35:1, 69:18, 119:159, 136:24; Yeşaya 60:13, 64:1-2; Ağıtlar 3:66.

⁴⁴ II. Samuel 22:41.

⁴⁵ II. Tarihler 28:9, 32:8; Nehemya 4:20; Çıkış 6:6-8, 23:20-23; Sefanya 2:8-15.

birlikteliğin esası, diğer ulusların Yararııcı'dan (İsrailoğulları lehine) korkması beklentisiyle bir arada harmanlanmaktadır.⁴⁶

Ortaya konan yaklaşımla şekillenen anlaşmaya isnaden İsrailoğullarının savunulduğu ve bu şartla galibiyet taleplerinin karşılık bulacağı ayrıca vurgulanmaktadır. Yapılan vurgu, Yararııcı'nın her şeyin karşılığını veren özelliğinden kaynaklandığıyla açıklanmaktadır.⁴⁷ Dini temelli olguların ve algıların birbirine bağlanma yöntemleri, düşmanın anlamlandırılmasına dair süreçleri de oluşturmaktadır. Süreçler hem stratejik hem de taktik düzeyde ele alınabilir.

Yararııcı ile İsrailoğulları arasında tanımlanan ilişkiler temelinde ele alınan düşman kavramının anlamlandırılmasında mücadelenin stratejik ve taktik boyutu tanımlayıcı özelliğe sahiptir. Şiddet esasının tanrısal seviyede kabulü, düşmanla mücadelenin yöntemine ilişkin kabullerin de temelini oluşturmaktadır. Tek taraflı çıkarı üstün kılmak için şiddet kullanımı, dinselleşmiş bir tema içinde karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda cezalandırma, şiddet içerikli bir yaptırım mekanizması olarak ortaya konmaktadır. İsrailoğullarını cezalandıranların cezalandırılacağı ve aşağılayan ulusların aşağılanacağı ifadeleriyle tanımlı hale getirilmektedir. Sonuçta da İsrailoğullarını küçümseyen ulusların cezalandırılması sonrasında güvenlik ortamının oluşacağı esas temayı oluşturmaktadır.⁴⁸ Bu aşamadan itibaren "düşmanın yenilgisi=güvenlik" denklemi, düşman kavramı üzerinden belirgin hale gelmektedir.

Tevrat bağlamında aktarılan toplam dahilinde İsrail düşmanlarının yeryüzünden silinmesi, İsrailoğulları korkusunun ve dehşetinin diğer uluslara yayılması ile düşmanın üzerinde şiddet araçlarının kullanılması güvenlik mantığının alt yapısını oluşturmaktadır. Ortaya konan bu işleyişin stratejik temelleri, Yararııcı'nın İsrailoğulları ile birlikte olduğu ifadesi üzerinden düşman üzerinde korku yaratılması beklentisi üzerine oturtulmaktadır.⁴⁹ Bunu desteklemek için de düşmanın iyi niyet davranışlarının aldatıcı olduğu, düşmandan yılgınlık gösterilmemesi zira Yararııcı'nın düşmanları yavaş yavaş kovacağı, boyun eğmelerinin ve yok olmalarının sağlanacağı, onlar yok edilinceye kadar kimsenin İsrailoğullarına engel olamayacağı vurgulanmaktadır. İsrailoğullarının düşman karşısında galibiyeti sağlanırken, düşmanların savaşma azimlerinin de arttırıldığı böylece yok oluşlarını kolaylaştırıldığı da bu stratejiye eklenmektedir. İsrailoğullarının düşmanın düşüşüne sevinmemesini

⁴⁶ Yeremya 50:17-18, 51:36-40; I. Samuel 15:2; Yeşaya 41:11; II. Tarihler 6:31-32.

⁴⁷ II. Krallar 19:19-34, 20:6; Yeremya 51:56.

⁴⁸ Yaratılış 4:1-8, 6:12, 15:13-15; Hezekiel 28:26, 36:6-7.

⁴⁹ Çıkış 17:14; Yasanın Tekrarı 2:25; Nehemya 6:16.

bunun Yaratıcı'nın düşmana duyduğu öfkeyi azaltacağı hususuna yapılan vurgu ise bütünüyle yok etme mantığına bir referans alınabilir. Bu yaklaşımı destekler mahiyette bu stratejinin diğer uluslarda korkuya neden olduğu görüşü de ön plana çıkarılmaktadır.⁵⁰ Tatlik düzeyin esasları da Yaratıcı'nın düşmana öfkeyle davranacağı, öfkesinin sürekli olduğu, bu öfkenin yıkıcı ve cezalandırıcı karakterde olduğu, düşmanların kanla cezalandırılacağı, yabancı halkların gücünün yok edileceği, ordusunun yok edileceği, şeklinde tanımlanmaktadır.⁵¹

Taktiğin uygulama safhasında Yaratıcı'nın öcünün alınması amaç konumuna yerleştirilmektedir. Mücadelenin icrası sırasında ayırım yapılmadan herkesin öldürülmesi, mallarının yağmalanması ve şehirlerin yakılması, bu “öç” ifadesiyle açıklanmaktadır. Belirlenen taktik yaklaşımın düşmanın öç almak isteyen konumda tanımlanmış olmasıyla ilişkili olabileceği söylenebilir.⁵² Bu paralelde düşmanın yenilgisinin ölçütü de; teslim olması halinde kölelik, savaşması halinde ise şehirlerin ele geçirilerek halkının ayırım yapılmadan öldürülmesi olarak ortaya konmaktadır.⁵³ Düşmana ilişkin tüm aktarımlarda “tamamen yok etme” ifadesinin ortak noktayı oluşturduğu vurgulanmalıdır. Benimsenen yöntem savaşın bir gerekliliği olarak değil, Yaratıcı'nın istediği ve İsrailoğulların uygulamasını emrettiği bir yöntem olarak ön plana çıkmaktadır. Sonraki aşamada da İsrailoğullarından düşmanı yok edilinceye kadar mücadele edilmesi istenmektedir. Düşmanları “tamamen yok edilmesi” ifadesi savaşın sona erip, barışın gelmesinin tasvirinde kullanılmaktadır.⁵⁴

Çerçevesi çizilen bu strateji ve taktik dahilinde, İsrailoğulları gönderildikleri topraklarda yaşayanları kovmakla da yükümlü kılınmakta, aksi durumda ceza mekanizmanın uygulamada olacağı ifade edilmektedir. Vaad edilmiş topraklar bağlamında ise buradaki halkların yok edileceğinin altı çizilmekte, bunun amacının da İsrailoğullarının Yaratıcı ile olan bağlaşıklılığın zarar görmemesi olduğu açıklanmaktadır. Bu, bir tespitin ötesinde emir olarak da vurgulanmaktadır.⁵⁵ Tevrat'ın aktarımı paralelinde gelenen noktada, öteki tanımlamasının düşman kavramının alt yapısını

⁵⁰ Süleyman'ın Özdeyişleri 24:17-18, 27:6; Yasanın Tekrarı 7: 17-24, 9:5-6; Yeşu 6:15, 11:20;II. Tarihler 20:29.

⁵¹ Yeşaya 59:18, 66:14; Nahum 1:2; Yeremya 47, 48, 49, 50; Hezekiel 29:3-12, 38:18, 22, 39:11-13; Hagay 2:22.

⁵² Çölde Sayım 31:1,-3, 7-18; Yeşu 10:25; Yeremya 50:30-32; Mezmurlar 44:16.

⁵³ Yasanın Tekrarı 2:33-36, 3:6, 20: 10-15; Yeşu 6:21, 8:1-2, 19, 22, 25, 27, 10: 28-30, 32-33; Hakimler 1:28-34.

⁵⁴ Yeşu 10:40, 11:23, 14:15; I. Samuel 15:18; II. Samuel 22:38-41; II. Tarihler 18:10.

⁵⁵ Çölde Sayım 33:55-56; Yasanın Tekrarı 7:1-2, 16, 20:16-18; Hakimler 1:8,17, 25, 8:16, 9:4-5.

oluşturduğu, bu nedenle ona karşı yürütülecek mücadelenin tüm diğer olgusal tehdit ve riskler bir yana bırakılarak, sadece dini esaslarla tanımlanabilir olduğu ileri sürülebilir.

Sonuç

Tevrat'ta seçilmişlik üzerine yapılan sürekli ve güçlü vurgu, ötekileştirmeyi derinleştirerek, düşman kavramının tanımlanmasını kolaylaştırmış, hatta bunun da ötesine geçerek gerekli hale getirmiştir. Ötekinin niye düşman olduğu, İsrailoğullarının Tevrat anlatımından bir çıkarımı değil, doğrudan Tevrat'ın tasvir ettiği bir esas olduğu bu çalışmanın genel bulgusudur.

Yaratıcı'ya yönelme artıkça ötekileştirmenin dozunun artması sağlayan bir yapının bulunduğu, bunun nedeninin Tevrat öğretisinin evrensel olmayıp özeli kapsamaması olduğu söylenebilir. Aynı öğreti, nefret duygusu oluşturarak veya mevcut olanı derinleştirerek, bir çeşit toplumsal şartlandırma yaratma potansiyeline de sahiptir. Tabloya başka bir açıdan bakıldığında ise ortaya konan doktrinden uzaklaşarak ötekileştirmenin dozunun düşürülmesinin düşman kavramının altını zayıflatırken, Yaratıcı nezdinde İsrailoğullarını düşman olmaya yaklaştıran bir paradoksu ortaya çıkardığı görülmektedir. Bu ters dengenin mevcudiyeti, ötekileştirme esaslı düşmanlığın varlığının sebebi olarak görülebilir ve süreklilikten kurtulamayacağı ileri sürülebilir. Bu tespit, derin düşmanlık duygusu için köklü bir düşünce yapısı ve her zaman harekete geçirilebilme kapasitesinin olmasını esas alan yaklaşım ile örtüşmektedir.

Yahudilerin Yaratıcı istediği için başarılı olacağı kabulü, aynı zamanda İsrail başarılı olduğu için Yaratıcı'nın memnun olacağı düşüncesiyle tamamlanmaktadır. O halde her şart altında düşmana karşı Yaratıcı'nın belirlediği şartlarda galip olmak bir zorunluluk haline gelmektedir. Çünkü düşman anlaşmaya ilişkin bir çeşit sınav olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle İsrailoğullarının düşmana karşı mücadelede kabiliyet ve kapasitelerinin bağlaşıklık anlamındaki fedakarlıklarıyla doğru orantılı olarak tanımlandığı bir tablo ortaya konması dikkat çekmektedir. Tanımlanan denklemde anlaşmanın devamlılığını sağlamak için korku ve tehdidin iz düşümünün düşman olduğu görülmektedir. Yenilginin dini bir zayıflık konumuna yükseltilmesi İsrail'i mutlak galibiyete şartlandıran bir motivasyon konumundadır. Açıklık kazanan tespit, İsrailoğullarının tutum ve davranışlarına göre yargılandığı, karşı karşıya kaldıkları yaşamsal tehditlerin nedeninin kendi hataları olduğu ifadeleriyle doğrulanmaktadır.⁵⁶ Varılan nokta itibarıyla, Tevrat'ın sadece İsrailoğulları için geçerli bir "haklı savaş" (*ius ad bellum*) ilkesini de tanımlı hale getirdiği netlik kazanmaktadır.

⁵⁶ Hezekiel 36:19, 39:23-24.

Düşmanın yenilgisi, Yaratıcı'nın gücünün ispatı olarak gelecek nesillere aktarılan bir doktrin işlevi görmüştür. Dini öğreti, düşmanlığın ortadan kaldırılmasını, düşmanca davranışın ortadan kaldırılmasıyla değil, düşmanın yok edilmesiyle açıklamaktadır. Dolayısıyla düşmana karşı güç kullanımını, seçeneksiz ve sürekli yöntem olarak kabul edilmeye uygun bir düşünsel altyapının varlığından söz edilebilir. Tamamen yok etme ifadesinin anlatıma hakim olması, durumu istisnai olmaktan çıkararak, olağan bir savaş yöntemi olarak kullanıldığı ve kullanılabileceği algısına neden olmaktadır. Bu sık tekrar, din esaslı bir toplum ve yönetimde savunma davranışı oluşturulurken saldırgan bir eğilimi ortaya çıkarabilir.

Yahudiler için düşman kavramının, ötekileştirilen diğerlerinden kaynaklanan bir neden üzerinden açıklanması ihtiyacı yoktur. Bunun nedeni düşman kavramının kriterlerinin dini öğretilerle belirlenmiş, yarı mamul halde olmasıdır. Tanımlamak için herhangi bir dış faktöre gerek duymayan yarı mamul hali, hem her durum için farklı bir içerik belirleme hem de düşmanın değişkenliği unsurlarının göz ardı edilebildiği bir zemini ortaya çıkarmıştır. Böylesine toptan indirgemeci yaklaşım, düşmanın eylemiyle değil, kimliğiyle tanımlı olduğu bir üst yapıyı da oluşturmuştur. Yani gerçek tehdit üzerinden bir düşman olgusundan ziyade dinsel öğreti tarafından sınırları belirlenen bir şablonun işleyişe hakim olması söz konusudur. Ortaya çıkan tablo, olgudan kaynaklanan gerçek bir durumun algıdan kaynaklanan kurgusal bir tanımla yer değiştirmesi ihtimalini güçlendirmekte, güçlü veya zayıf potansiyel tehditlerin düşman kavramına dönüşmesini kolaylaştırmaktadır. Dinsel öğreti bağlamında İsrail'in düşmanı olmak için düşmanca eyleme gerek olmadığı, zaten ötekinin potansiyel düşman konumunu doldurduğu söylenebilir. Dolayısıyla İsrail'in düşman kavramının reaksiyonel bir korunma güdüsünden değil, yüklenen anlam üzerinden tanımlı olduğu ileri sürülebilir. Ortaya konan yaklaşımın düşman kavramını siyasi boyutta tanımlı yapmaktan çıkararak, kapsamlı bir ulusal paydada tanımlanması imkanını verdiği, bunun da toplumsal savunma refleksini güçlü tuttuğu, en azından bu kapasiteyi barındırdığı tespiti yapılabilir. Düşmanın varlığının sürekli olduğu kabulü, beka vurgusunun erimemesini sağlarken, beka için kontrol edilebilir bir düşman potansiyelinin varlığına da mekanizmayı muhtaç bırakmaktadır. Bu, motivasyonunu düşmandan alan bir çeşit harbe hazırlık stratejisi olarak görülebilir.

Tehdidin olgusal gerçekliği verilecek cevabın taktik boyutuyla sınırlı olup, düşman tanımına temel anlamda belirleyici bir katkı sağlamamaktadır. Bu da düşman algısının değişkenliğini azaltmakta, indirgemeciliği baskın hale getirerek, niteliği önemsenmeyen öteki ile düşman kavramlarını birbirine yaklaştırmaktadır. Bu akış şemasında öteki, potansiyel düşmanla özdeş olduğundan, saldırganlığın düşman kavramının belirleyicilerinden değil, verilecek cevabın dozunun belirleyicilerinden olması genel bir kural konumuna gelmektedir.

Öğretiye göre düşmanın zaman bağlamında süreklilikle tanımlı olduğundan hareketle, mutlak dostluk yoktur ama mutlak düşmanlık vardır şeklinde bir ilkesel tespit de yapılabilir. Bu ilkenin güçlü vurgusu nedeniyle güvenlik stratejisinin de temel taşlarından biri olması kaçınılmaz hale gelmektedir. Bunun sonucunda da İsrail politikasında düşmanı tanımlama içeriğinin dostu tanımlama sürecinde kullanılması gibi bir eğilim izlenebilir hale gelmektedir. Ancak bundan da önemlisi düşman kavramı üzerinden Yahudiler kendi konumlarını tanımlamaya yaracak bir referans noktası da oluşturmuşlardır. Tevrat, Yahudilerin düşmanın tanımı kendi dünyevi algıları doğrultusunda değil, Yaratıcı tarafından yapıldığını aktarmaktadır. Böyle bir ilişkilendirme de onları kendi inançlarına göre güçlü, dışarıdan eleştirel yaklaşımlara karşı da savunulabilir bir konuma yerleştirmektedir.

Güvenlik yaklaşımının dışına çıkılarak, daha genel bir bakış açısıyla düşmanın Yahudi toplumunun homojenliğine katkı sağladığı, böylece özgüven duygusunun güçlü kalmasına destek verdiği söylenebilir. Düşman üzerinde yaratılan dehşetin ise özgüven duygusunun katalizörü konumunda olduğu, Tevrat'ın aktarımında kolayca gözlemlenecek kadar açıktır.

Bulgular üzerinden yapılan bu değerlendirmeden Yahudiler için üretilen veya üretilebilecek güvenlik politikasında düşman kavramının Tevrat'ta esas alınan salt bu içerikle belirlendiği çıkarılmamalıdır. Bu çalışmada güvenlik politikasına esas teşkil eden düşman kavramına ilişkin köklü dinsel temaların olduğu, politikayı bu içerikle belirlemeye çalışacak siyasi görüşlerin dayanacağı dinsel temeller olduğu ifade edilmeye çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- The Old Testament**, Trans. Ronald A. Knox, London: Burns Oates and Washbourne, 1953.
- Ana-Maria Rizzuto, W.W. Meisser, Dan H. Buie, **The Dynamics of Human Aggression**, New York: Bruner-Routledge, 2004.
- Dictionary of Military and Associated Terms**, Joint Publications 1-02, Washington: Government Printing Office, 2001.
- Faruk Yalvaç, **Hegel'in Uluslararası İlişkiler Kuramı: Dünya Tini, Devlet ve Savaş**, Ankara: Phonix, 2008.
- Georg Simmel, **Çatışma Fikri ve Modern Kültürde Çatışma**, İstanbul: İz Yayıncılık, 1999.
- Margaret O'Leary, **The Dictionary of Homeland Security and Defence**, Lincoln: iUniverse, 2006.
- Nur Vergin, **Siyasetin Sosyolojisi: Kavramlar, Tanımlar, Yaklaşımlar**, İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık, 2003.

